

Ministerieel besluit tot voorlopige bescherming als monument van de Duitse mitrailleurspost Stampkot uit de Eerste Wereldoorlog in Staden

DE VLAAMSE MINISTER VAN BUITENLANDS BELEID EN ONROEREND ERFGOED,

Gelet op het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.1.1, laatst gewijzigd bij het decreet van 4 april 2014;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 25 juli 2014 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, artikel 6, 1°;

Gelet op het advies van het college van burgemeester en schepenen van Staden, gegeven op 25 augustus 2016, waarvan de behandeling is opgenomen in bijlage;

Gelet op het advies van de departementen of agentschappen van de Vlaamse overheid, bevoegd voor ruimtelijke ordening, woonbeleid en onroerend erfgoed, leefmilieu, natuur en energie, mobiliteit en openbare werken, landbouw en visserij, waarvan de behandeling is opgenomen in bijlage;

Gelet op het advies van de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed, gegeven op 15 september 2016, waarvan de behandeling is opgenomen in bijlage;

Overwegende dat het waarderend onderzoek, waarvan de resultaten zijn opgenomen in het beschermingsdossier, de erfgoedwaarde van de Duitse mitrailleurspost Stampkot uit de Eerste Wereldoorlog aantoonde;

Overwegende dat de Duitse mitrailleurspost Stampkot uit de Eerste Wereldoorlog als monument historische waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

Als zijnde een indrukwekkende mitrailleurspost die in het najaar van 1917 was opgetrokken tegen de westelijke flank van de Centraal West-Vlaamse heuvelrug ter hoogte van het gehucht Stampkot. Omwille van hun landschappelijke en dus ook militair-strategische kwaliteiten werden hoogtes zoals Stampkot al vrij vroeg gebruikt.

Door de bunker net niet op de top van deze heuvelrug te plaatsen, maar tegen de flank, was het voor de vijand moeilijk om de mitrailleurspost te ontdekken. De bouw van de bunker werd bijkomend afgeschermd door een camouflageconstructie. Vanaf deze bunker was er een groot bereik in westelijke richting mogelijk. De contextwaarde is dus hoog.

De bunker is een belangrijke getuige van de gevechten die hier geleverd zijn tijdens het geallieerde *Bevrijdingsoffensief*. Tijdens dit offensief boden de Duitsers fel verzet tegen de Belgische aanvallen tussen Stampkot en Terrest. Pas op 30 september 1918 kon de hoogte bij Stampkot ingenomen worden;

Overwegende dat de Duitse mitrailleurspost Stampkot uit de Eerste Wereldoorlog als monument architecturale waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

Als zijnde een unieke mitrailleurspost die oorspronkelijk geconcipeerd was als een *Doppel-MG-Unterstände*, een dubbele schuilplaats voor mitrailleur. Daar waar het aanvankelijk de bedoeling was om de mitrailleurs te bedienen van achter de bunker, hebben latere bouwers beslist om een schietopening aan de voorzijde van de bunker te creëren. Uitgevaardigde

richtlijnen van hogerhand wezen er nochtans op dat schietgleuven aan de voorzijde van een bunker de constructie kwetsbaar maakte. Wellicht is de mitrailleurspost nooit helemaal afgewerkt;

Overwegende dat de Duitse mitrailleurspost Stampkot uit de Eerste Wereldoorlog als monument technische waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

Als betonnen constructie, die specifiek voor militaire doeleinden werd opgetrokken. Deze betonnen constructie met zijn bouwtechnische kenmerken van zowel bovengrondse als ondergrondse aard, getuigt van het belang en de evolutie van de betonbouw in de stellingenoorlog, die de Eerste Wereldoorlog geworden was. Nooit eerder werden zo massaal betonnen verdedigingsconstructies opgetrokken als tijdens de Eerste Wereldoorlog. Daar waar er in de eerste oorlogsjaren werd geïmproviseerd en geëxperimenteerd met allerlei typologieën en toegepaste technieken in de betonbouw, evolueerde men geleidelijk naar zo sterk en efficiënt mogelijk uitgedokterde standaardontwerpen, die in sommige gevallen voor meerdere doelen konden gebruikt worden. Tijdens het interbellum en de Tweede Wereldoorlog zou dit leiden tot de massale uitbouw van heuse bunkerstellingen, met bunkers die tot in het kleinste detail waren gestandaardiseerd.

In de loop van de bouw werd het concept gewijzigd: daar waar het aanvankelijk de bedoeling was om de mitrailleurs te bedienen van achter de bunker, hebben latere bouwers beslist om een schietopening aan de voorzijde van de bunker te creëren. Dit toont aan dat er in het najaar van 1917 helemaal nog geen sprake was van een doorgedreven standaardisatie en dat plannen naar eigen goeddunken konden worden aangepast;

Overwegende dat de Duitse mitrailleurspost Stampkot uit de Eerste Wereldoorlog als monument culturele waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

Als materiële getuige van de *Grooten Oorlog*, die Vlaanderen jarenlang in zijn greep had en het leven van ontelbaar veel mensen ingrijpend tekende of volledig verwoestte. De Eerste Wereldoorlog was een internationale gebeurtenis bij uitstek, met West-Vlaanderen als één van de strijdtonelen waar honderdduizenden mannen uit de hele wereld vochten. De herinnering aan de Eerste Wereldoorlog kent nog steeds een breed maatschappelijk en internationaal draagvlak,

BESLUIT:

Artikel 1. Met toepassing van artikel 6.1.1 tot en met artikel 6.1.11 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en artikel 6.2.1 van het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014 worden de volgende onroerende goederen voorlopig beschermd als monument:

Duitse mitrailleurspost Stampkot uit de Eerste Wereldoorlog, Walstraat zonder nummer in Staden, bekend ten kadaster Staden, 1ste afdeling, sectie E, 668C (deel).

De voorlopig beschermde onroerende goederen zijn aangeduid op het plan dat als bijlage bij dit besluit wordt gevoegd.

De fotoregistratie van de fysieke toestand van de voorlopig beschermde goederen wordt als bijlage bij dit besluit gevoegd.

Art. 2. §1. Het monument heeft de volgende erfgoedwaarden:

- 1° historische waarde;
- 2° architecturale waarde;
- 3° technische waarde;
- 4° culturele waarde.

§2. De erfgoedelementen en de erfgoedkenmerken van het monument zijn:

Vrijstaande, halfondergrondse betonnen militaire post met een rechthoekig grondplan van 915 x 980 cm. De betonnen constructie is gegoten binnen een houten bekisting,

waarvan restanten bewaard zijn en op gebogen gegolfd plaatijzer, die binnenin bewaard zijn. Het beton is onder meer versterkt met ronde wapenijzers van 10 mm diameter. De verschillende gietlagen tonen aan dat de constructie in minimum vijf verschillende fasen is gegoten.

Het dak is 65 cm dik boven de toegangen en bovenaan vrij hobbelig, met indrukken van schoenen. Behalve de twee ventilatieschachten (zie verder) steekt er nog een opening boven een muur.

Twee toegangen, aan noordelijke en zuidelijke zijde, vormen de uiteinden van een gang, die op zijn beurt toegang verschaft tot de twee binnenruimtes. In de gang zitten drie nissen. De binnenruimtes, met een plafond uit gebogen golfplaten, meten ongeveer 300 x 400 cm, met een maximale hoogte van 180 cm. In elke ruimte steekt een schuin omhoog lopende schacht met betonnen buizen, die in het beton werden gegoten.

Aan westelijke zijde werden beide ruimtes met elkaar verbonden, door een opening in de golfplaten en een uitsparing in de tussenmuur en het plafond. Hier zit een grote schietopening, die van binnen 35 cm hoog en 120 cm breed is, en naar buiten toe verbreedt tot 400 cm. Aan de binnenzijde bevindt zich onder het schietgat een platform op 110 cm hoogte, voor de opstelling van een mitrailleur.

Het is eigen aan bunkers dat er in de ondergrond in en rond de bunker constructieve elementen of militaire infrastructuur zitten die rechtstreeks verband houden met de bunker, zoals vloerplaten, waterafvoersystemen of bekabeling.

Art. 3. Voor het beschermde monument gelden de volgende beheersdoelstellingen:

- 1° de bescherming beoogt het behoud van de betonnen bunker;
- 2° de algemene doelstelling van de bescherming is meer bepaald het behoud van de erfgoedkenmerken en -elementen die de basis vormen voor de erfgoedwaarden, waaronder de betonnen militaire post met de oorspronkelijke indeling en afwerking, inclusief de gebogen golfplaten, de openingen en nissen in muren en plafond. Er dient eveneens gestreefd te worden naar het behoud in situ van ondergrondse constructieve elementen en aansluitende militaire infrastructuur, zoals vloerplaten, waterafvoersystemen of bekabeling;
- 3° de erfgoedwaarden van de bunker en de leesbaarheid ervan zouden desgevallend versterkt kunnen worden door het verwijderen van de materialen, schroot, bouwafval of rommel op, tegen en in de betonnen post. Ook de spontane opslag van bomen en struiken zou omzichtig verwijderd kunnen worden. Aarde en grasbegroeiing, tijdens de oorlog aangelegd op het dak van de bunker, of mosbegroeiing op de muren, vallen hier niet onder;
- 4° het droog houden van de bunker door gepaste maatregelen tegen waterinsijpeling bevordert de instandhouding van de erfgoedkenmerken en erfgoedelementen. Bij deze bunker is het aan te bevelen om de infiltratie van water doorheen het nooit afgewerkte dak te voorkomen. Openingen in het dak kunnen hierbij afgedekt worden, zonder de luchtcirculatie in de bunker te wijzigen;
- 5° in voorkomend geval kan er gezocht worden naar maatregelen om grondwater in de bunker permanent te vermijden, in overeenstemming met de specifieke landschappelijke context;
- 6° conserverende maatregelen (roestwerende behandeling) voor blootliggende ijzeren onderdelen bevorderen de instandhouding van de ijzeren erfgoedelementen op zich en het omliggende beton, dat beschadigd zou kunnen worden door uitzettende corrosie;
- 7° conserverende maatregelen voor houten onderdelen bevorderen de instandhouding van de houten erfgoedelementen.

Art. 4. De zakelijkrechthouder en de gebruiker van het beschermde monument zijn verplicht de instandhouding en het onderhoud ervan te verzekeren door:

- 1° het goed als een goede huisvader te beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen te nemen tegen schade ten gevolge van brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- 2° de toestand van het goed regelmatig te controleren;
- 3° regulier onderhoud uit te oefenen;

- 4° onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen te nemen in geval van nood.

Art. 5. Voor de volgende handelingen aan het beschermde monument moet een toelating worden aangevraagd:

- 1° het plaatsen, slopen, verbouwen of heropbouwen van een constructie;
- 2° het verwijderen, vervangen, wijzigen of verstevigen van constructieve elementen;
- 3° het verwijderen, vervangen of wijzigen van historische materialen en het toepassen van behandelingen met als doel de historische materialen te reinigen, te herstellen, te verduurzamen of te beschermen tegen verweer en aantasting;
- 4° het uitvoeren van de volgende werken aan het dak en de buitenmuren van constructies:
 - a) het verwijderen, vervangen of wijzigen van dakbedekking;
 - b) het verwijderen van voegen en het hervoegen;
 - c) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van de kleur, textuur of samenstelling van de afwerkingslagen;
 - d) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van buitenschrijnwerken, deuren, ramen, luiken, poorten, inclusief de al dan niet figuratieve beglazing, beslag, hang- en sluitwerk;
 - e) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van aard- en nagelvaste elementen, smeedijzer en beeldhouwwerk, inclusief nieuwe toevoegingen;
 - f) het aanbrengen, vervangen of wijzigen van opschriften, publiciteitsinrichtingen of uithangborden, met uitzondering van verkiezingspubliciteit en met uitzondering van publiciteitsinrichtingen, waarbij wordt bekendgemaakt dat het goed te koop of te huur is, op voorwaarde dat de totale maximale oppervlakte niet meer bedraagt dan 4 m²;
- 5° het uitvoeren van de volgende omgevingswerken:
 - a) het plaatsen of wijzigen van bovengrondse en ondergrondse nutsvoorzieningen en leidingen;
 - b) het plaatsen of wijzigen van afsluitingen, met uitzondering van gladde schrikdraad en prikkeldraad ten behoeve van veekering;
 - c) het aanleggen, structureel en fundamenteel wijzigen of verwijderen van wegen en paden;
 - d) het aanleggen of wijzigen van verharding met een minimale gezamenlijke grondoppervlakte van 30 m² of het uitbreiden van bestaande verhardingen met minimaal 30 m², met uitzondering van verhardingen geplaatst binnen een straal van 30 m rond een vergund of een vergund geacht gebouw;
 - e) het plaatsen of wijzigen van straatmeubilair, met uitzondering van niet-aard- en niet-nagelvaste elementen en verkeersborden vermeld in artikel 65 van het Koninklijk Besluit van 1 december 1975 houdende algemeen reglement op de politie van het wegverkeer en van het gebruik van de openbare weg;
 - f) het aanleggen van sport- en spelinfrastructuur of parkeerplaatsen;
 - g) graafwerken in functie van het bouwen, verbouwen of heropbouwen van constructies;
 - h) het aanplanten, vellen, rooien en ontstronken van bomen;
 - i) het plaggen en het afvoeren van de plaggen.

Voor het interieur:

- 1° het uitvoeren van destructief materiaaltechnisch onderzoek;
- 2° het uitvoeren van structurele werken en het toevoegen van nieuwe structuren;
- 3° het verwijderen, vervangen of wijzigen van historische materialen en het toepassen van behandelingen met als doel de historische materialen te reinigen, te herstellen, te verduurzamen of te beschermen tegen verweer en aantasting;
- 4° het verwijderen, vervangen of wijzigen van plafonds, gewelven, vloeren, trappen, binnenschrijnwerken, inclusief de al dan niet figuratieve beglazing, lambrisering, beslag, hang- en sluitwerk, en van de waardevolle interieurdecoratie;

- 5° het bepleisteren van niet-bepleisterde elementen of het bepleisteren met een andere samenstelling of textuur, alsook het ontpleisteren van bepleisterde elementen;
- 6° het beschilderen van ongeschilderde elementen of het schilderen in andere kleuren of kleurschakeringen of met een andere verfsoort dan de aanwezige.

Er is geen toelating vereist voor het onmiddellijk nemen van passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen in geval van nood, noch voor de uitvoering van regulier onderhoud.

Brussel,

20 DEC. 2016

De Vlaamse minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed,

Geert BOURGEOIS